

Potencijali razvoja ekoturizma u Istri - primjer Nacionalnog Parka Brijuni

Šimek, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:097121>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-09-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

ANDREA ŠIMEK

**POTENCIJALI RAZVOJA EKOTURIZMA U ISTRI – PRIMJER
NACIONALNOG PARKA BRIJUNI**

Završni rad

Pula, rujan 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

ANDREA ŠIMEK

**POTENCIJALI RAZVOJA EKOTURIZMA U ISTRI – PRIMJER NACIONALNOG
PARKA BRIJUNI**

Završni rad

JMBAG: 0303083443, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Predmet: Posebni oblici turizma

Znanstveno područje: Interdisciplinarne znanosti

Mentorica: doc. dr. sc. Nataša Urošević

Pula, rujan 2021.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Andrea Šimek, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Potencijali razvoja ekoturizma u Istri – primjer Nacionalnog parka Brijuni rabi na način da gore navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli _____ (datum)

Potpis

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Andrea Šimek, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli _____, _____ godine

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Ekoturizam kao turizam posebnih interesa	2
2.1. Definiranje ekoturizma.....	2
2.2. Povijesni razvoj ekoturizma	3
2.3. Tko je eko turist?	5
2.4. Načela ekoturizma	6
2.5. Utjecaj ekoturizma na okoliš.....	7
2.6. Utjecaj ekoturizma na kulturu i društvo.....	8
3. Europski i svjetski primjeri dobre prakse ekoturizma.....	10
3.1. Kambodža	10
3.2. Otok Quadra.....	10
3.3. Otočje Haida Gwaii	10
3.4. Slovenija.....	11
4. Ekoturizam u Hrvatskoj	13
4.1. Zaštićena područja	14
4.2. Ekoturizam u Istri	16
4.3. Potencijali razvoja ekoturizma u Istri	18
4.3.1. Ekosmještaj	19
4.3.2. Ekoplaže.....	20
4.3.3. Ekomanifestacije	21
4.3.4. Ekomuzeji	23
5. Nacionalni park <i>Brijuni</i>	25
5.1. Povijesni razvoj turizma na Brijunima.....	25
5.2. Turistička ponuda na Brijunima	26
5.3. Potencijal razvoja ekoturizma u Nacionalnom parku <i>Brijuni</i>	27
5.4. Projekt <i>Novo ruho Brijuna</i>	28
6. Studija slučaja	31
6.1. Metodologija istraživanja	31
6.2. Interpretacija rezultata.....	31
6.2.1. Intervju.....	32

6.3 Osvrt na provedeno istraživanje i prijedlog razvoja ekoturizma u Nacionalnom parku Brijuni.....	32
7. Zaključak.....	34
Popis literature	35
Sažetak	38
Summary.....	39

1. UVOD

Tema ovoga završnog rada potencijali su razvoja ekoturizma u Istri na primjeru Nacionalnog parka *Brijuni*. Cilj je ovoga završnog rada definirati ekoturizam kao jednu od vrsta posebnih oblika turizma te prikazati trenutnu ponudu ekoturizma u Istri. Svrha je ovoga završnog rada analizirati potencijal razvoja ekoturizma u Istri s naglaskom na Nacionalni park *Brijuni*.

Hipoteza koja je postavljena u ovom radu glasi: „Istra ima velike potencijale za razvoj ekoturizma.“ Metode koje su se koristile u ovom radu jesu: analitička metoda, metoda istraživanja i interpretacija rezultata.

Rad je podijeljen u pet poglavlja. U prvom poglavlju obrađena je tema ekoturizma kao posebnoga oblika turizma. Analizira se tko je ekoturist, kako se ekoturizam razvijao tijekom vremena te na koji način utječe na okoliš i društvo. U istom poglavlju analizirane su vrste ekoturizma koje su danas razvijene na Nacionalnom parku *Brijuni*. U narednom poglavlju obrađeni su svjetski primjeri dobre prakse ekoturizma: Slovenija, Kambodža, otok Quadra, otočje Haida Gwaii. U sljedeća dva poglavlja fokus je na Istri i Brijunima. Poglavlje koje je posvećeno Istri prikazuje potencijale za daljnji razvoj u smjeru ekoturizma te je razrađen ekosmještaj, manifestacije, plaže i muzeji. U posebnom poglavlju obrađen je Nacionalni park *Brijuni*, njegova povijest i turistička ponuda na Brijunima. Na samom kraju rada prikazana je studija slučaja i istraživanje provedeno sa službom izletničkoga turizma na Brijunima. Cilj istraživanja bio je analizirati potencijal razvoja ekoturizma na Brijunima. U zaključku su interpretirani rezultati istraživanja i navedena zaključna razmišljanja.

2. EKOTURIZAM KAO TURIZAM POSEBNIH INTERESA

Ekoturizam je boravak u prirodi i osjećaj za prirodu u svrhu posebnoga iskustva i promatranja koje se događa u netaknutoj prirodi, posebno u divljinama. Prema definiciji ekoturizam se smatra „oblikom turizma koji se odvija na područjima koje čovjek rijetko posjećuje, ali gdje mora sudjelovati u zaštiti prirode i dobrobiti ljudi koji žive u tom području“¹. Budući da je sve veća potražnja za takvom vrstom turizma, ljudi sve više postaju svjesni okoliša i njegove zaštite. S takvim načinom razmišljanja i razvojem, razvila se nova vrsta turizma – ekoturizam. Može se reći da je to putovanje u nezagađena i prirodno očuvana područja s ciljevima koji obuhvaćaju uživanje u proučavanju prirode i životinja, kao i svakom kulturnom događaju koji se nudi na tim prostorima. S tom definicijom ne obuhvaća se samo promatranje životinja nego i druge aktivnosti koje su povezane s očuvanjem okoliša, ali i kulture lokalnoga stanovništva.²

2.1. Definiranje ekoturizma

Ekoturizam se može prikazati kao turistički sektor koji je u usponu. Uz njega se vezuje avanturistički turizam i sportovi kao što su rafting, planinarsko-alpinistički sportovi, kajakaštvo te ostali ekstremni sportovi. Osim avanturističkoga turizma ekoturizmu također pripada turizam u prirodi poput posjeta nacionalnim parkovima, promatranje ptica i slično. Ekoturizam ima dva osnovna cilja. Prvi je cilj ekoturizma poduzeti sve mjere kako bi se negativni utjecaji na mjesto koje se posjećuje sveli na najmanju moguću razinu. Drugi je cilj ekoturizma stvoriti svijest kod posjetitelja, ali i kod domaćega stanovništva, o zaštiti prirode i okoliša.³

¹ Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 96.

² Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 95 – 96.

³ Klarić, Z., Ekoturizam. U Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, 2006., str. 151 – 152.

Stoga definicija ekoturizma prema UNWTO glasi: „Ekoturizmom se smatraju svi oblici prirodnog turizma u kojima je glavna motivacija turista promatranje i uvažavanje prirode i tradicionalnih kultura koje dominiraju u prirodnim područjima.“⁴

Ekoturizam je novo tržište s novim konceptima koji se definiraju kao putovanja na kojima turist boravi u okolišu prema kojemu se ponaša pažljivo i s mjerom opreza zbog njegove zaštite. Stoga se upućuje na razvijanje aktivnosti koje će pridonositi održivosti prirode, ali i lokalnih zajednica. Ta vrsta turizma ne smije negativno utjecati na okoliš, već mora aktivno pridonositi njegovoj zaštiti. U teoriji ekoturizam bi trebao biti društveno i gospodarstveno sredstvo za zaštitu raznolikosti biosustava. Osim toga, za ljude koji žive na tim područjima ili obližnjim mjestima trebao bi unaprijediti uvjete života. Zato se ekoturizam smatra potencijalnom strategijom kojom se podržavaju zaštita prirodnoga ekosustava i poticanje održivosti lokaliteta i njegova razvoja. Ekoturizmom se nude jedinstvene mogućnosti, kojima se potiče razvoj ruralnih područja i resursnoga menadžmenta u mnogim dijelovima svijeta. Ponuda ekoturizma uglavnom se razvija na područjima južne polutke te u zemljama koje se nalaze u biološki vrlo različitim područjima, stoga su brojna područja, koja su očuvana, proglašena nacionalnim parkovima te stanovnici tih područja održavaju tradicionalne aktivnosti. Zato udruge koje se brinu o zaštiti okoliša pokušavaju turističke organizacije motivirati na pokret „svjesnosti“ sa svrhom ograničavanja utjecaja posjetitelja na tim područjima.⁵

2.2. Povijesni razvoj ekoturizma

Masovni turizam počeo je stvarati negativne posljedice na prirodu i okoliš, zato se s vremenom povećala svjesnost o zaštiti netaknute prirode. Ekoturizam se u gospodarskom aspektu pokazao posebno dobar za zemlje koje su u razvoju (zemlje trećega svijeta) jer su takve zemlje počele promišljeno razvijati i poticati razvoj ekoturizma. Nove destinacije na koje se ekoturizam širi i razvija jesu: Australija, Azija, sjeverna Kanada (područje Ontarija). Na tim mjestima ubrzano nestaje egzotičnost rijetkih

⁴ Ibid, str. 152.

⁵ Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 97 – 98.

okolišnih primjera te su se zbog toga okrenuli razvoju ekoturizma. Devedesetih godina prošloga stoljeća bili su održavani kongresi na kojima se govorilo o ekoturizmu. Na njima se raspravljalo o međunarodnim i nacionalnim razinama te o specifičnostima i razvoju ekoturizma.⁶

Države koje su smještene na obalnom području često su se koristile masovnim turizmom. Uvidjevši negativne posljedice masovnoga turizma, uvele su načela održivoga turizma da bi krenule razvijati ekoturizam na mjestima koja se još nisu okrenula masovnomu turizmu. U ta područja ubrajamo: obalna i brdska, otočna, ali i manje naseljena mjesta te nacionalne parkove. U novije vrijeme turizam se često usmjerava spontano, prema etičkim načelima, pa se zbog toga primjenjuju pravila i načela koja su fokusirana na zaštitu i očuvanje kulturnih i prirodnih resursa. Tako postoji europska Plava zastava, koja je primjer ocjenjivanja objekata i plaža vezano uz ekološki program zaštite mora i priobalja.

Razvoj ekoturizma u svijetu najviše je povezan s nacionalnim parkovima koji su se počeli osnivati prije 130 godina. Iako se u to vrijeme nije rabio naziv ekoturizam, parkovi su odigrali značajnu ulogu u postizanju glavnih ciljeva ekoturizma, u što se ubraja ekološka edukacija kod turista, točnije posjetitelja, ali i lokalnoga stanovništva. Osim toga, u to još možemo dodati zaštitu prirodnih područja uz koju se mogu postići ekonomske koristi. Prvi Nacionalni park na svijetu bio je Yellowstone, koji se nalazi u SAD-u. Poslije su osnovani drugi nacionalni parkovi u Australiji, Novom Zelandu te Kanadi. Osnivanje nacionalnih parkova u Europi i Japanu počinje tek početkom 20. stoljeća. Potrebno je naglasiti da se samo značenje pojma nacionalni park razlikuje u Velikoj Britaniji i SAD-u, ali i u skandinavskim zemljama. Za Amerikance i Skandinavce takvi parkovi odnose se vrlo često na nenaseljena područja u kojima se mjere zaštite provode vrlo strogo. U njima je zabranjena sječa šuma, ribolov i lov, dok u britanskim nacionalnim parkovima postoje naselja u kojima se obrađuje zemlja.

Kako bi se unaprijedila zaštita prirode na globalnom nivou, osnovana je udruga koja se bavi zaštitom prirode – „The World Conservation Union/The International Union for the Conservation of Nature; IUCN“. Organizacije koje su zadužene za ujednačavanje propisa

⁶ Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 103 – 104.

o zaštiti prirode imaju za glavne ciljeve zaštitu prirode u zaštićenim područjima. I UNESCO ima važnu ulogu u razvoju ekoturizma. Krajem 70-ih godina počelo je proglašenje prirodnih područja koja su prepoznata kao vrijedna svjetska baština te su upisana na UNESCO-vu listu. Na taj način UNESCO je dodatno potaknuo razvoj ekoturizma jer je ukazao na potrebu zaštite prirodne baštine posebne vrijednosti.⁷

2.3. Tko je ekoturist?

Ekoturist je osoba koja boravi u prirodi te je svjesna mogućnosti utjecaja na okoliš dok boravi u nekoj destinaciji. Ekoturisti često posjećuju destinacije koje nisu toliko razvijene te su spremni na niže standarde smještaja i usluga. Turisti koji putuju na takva mjesta trebaju biti detaljno upućeni i informirani o svojim mogućnostima, ali i o samoj destinaciji te kako se trebaju ponašati u njoj. Tu odgovornost ponajprije imaju organizacije koje nude turističke aranžmane. Zbog toga puno turoperatora specijalista provodi aktivnosti informiranja turista, ali osim toga i destinacije trebaju stvarati načine na koje se turisti mogu informirati i imati kontrolu nad njihovim ponašanjem.⁸

Ekoturisti često putuju u manjim skupinama uz vodiča. Takvi turisti zbog prestiža obilaze mjesta koja su atraktivna te svake godine odlaze u drugu destinaciju. Većina turista ne pridaje puno pozornosti posljedicama koje su rezultat njihove aktivnosti. Oni smatraju da mogu raditi što ih je volja kako bi ispunili svoje iskustvo u netaknutoj prirodi, samo zato što su platili određenu cijenu za dolazak. Ekoturisti se razlikuju u ponašanju pa ih se može podijeliti u nekoliko skupina, kao što su ekospecijalisti, opći ekoturisti te ekoturisti srednjeg tipa. Prva su skupina turista ekospecijalisti koji mogu biti pojedinci ili dolaze u vrlo malim skupinama, a uključeni su u kulturno i prirodno okruženje. Oni kao takvi traže minimalnu infrastrukturu i ostvaruju minimalni utjecaj na okoliš. Ekospecijalisti ostaju u bliskom kontaktu s lokalnim stanovništvom te samim time ostvaruju kulturni i društveni utjecaj. Oni su dobro obrazovani i znaju različite vještine, stoga se lako mogu uključiti u aktivnosti lokalnoga stanovništva. Takva putovanja temelje se na informacijama

⁷ Klarić, Z., Ekoturizam. U Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, 2006., str. 149 – 150.

⁸ Ibid, str. 99 – 102.

koje im prenose drugi, kao i njihovim iskustvima. Osim ekospesijalista postoje i ekoturisti koji su „opći“ ili, drugim riječima, ekogeneralisti. Oni putuju u većoj skupini, najčešće u sklopu turističkih aranžmana. Ta vrsta ekoturista traži odgovarajuću dozu komfora, koji je baziran na turističkoj infrastrukturi. S tim se ostvaruje veća potražnja za lokalnom kulturom i okolišem. Postoje i ekoturisti „srednjega tipa“. Oni često putuju u manjim skupinama i koriste se osnovnim oblicima prijevoza, a oslanjaju se na već dogovorene usluge.⁹

Ekospesijalisti koriste se prirodnim putovima i ekološkim oblicima prijevoza. Ekospesijalistima često smetaju drugi korisnici jer su njihove aktivnosti drukčije. Budući da su ekospesijalisti posebno zahtjevni, nastoje izbjeći sve što bi utjecalo na njihovo iskustvo. One turiste koji su više usmjereni na promatranje, prirodu, različitosti divljine i otkrivanje novoga manje zanima sociokulturni dio koji je također važan element u ekoturizmu. Ekoturiste općeg interesa također privlači prirodno i kulturno okruženje te im je glavni dio iskustva promatranje divljine. U tim se destinacijama infrastruktura razlikuje od ostalih turističkih destinacija, a u to se uključuje zabava i trgovina. Stoga se infrastruktura koja već postoji koristi na mjestu turističkoga prihvata te se stvara prikladan smještaj za ekoturiste. Ekoturisti s općim interesima traže razvijenu ponudu s kojom se zadovoljavaju njihovi prohtjevi kao što su razina komfora i pogodnosti, primjerice hotel, šumska kuća itd. Postoje i turisti srednjeg tipa, koji prihvaćaju ograničeni razvoj na tim područjima i seoski smještaj s uslugama traženja, stvaranja novih staza i spašavanja životinja.¹⁰

2.4. Načela ekoturizma

Kao i u svemu drugom, tako i u ekoturizmu postoje načela koja su važna za njegovo postojanje. Na tim se načelima temelji cijeli ekoturizam kao grana u turizmu. Temeljna su načela ekoturizma:

- „zahtijeva najmanju moguću potrošnju neobnovljivih resursa,

⁹ Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 102 – 103.

¹⁰ Pančić Kombol, T., *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Opatija, 2000., str. 104 – 105.

- naglašava lokalno učešće, vlasništvo i poduzetničke mogućnosti,
- pridonosi očuvanju bioraznolikosti,
- održava dobrobit lokalnog stanovništva,
- uključuje iskustvo tumačenja i učenja, kao i odgovorno djelovanje turista i turističke privrede,
- usmjerava se prvenstveno k malim grupama od strane malih poduzeća,
- zahtijeva najmanju moguću potrošnju neobnovljivih resursa.¹¹

2.5. Utjecaj ekoturizma na okoliš

Okoliš je vrlo važan, pogotovo u današnje vrijeme kada se sve mijenja i kada se narušava prirodna ravnoteža, posebice zbog turizma i što veće zarade tijekom sezone. Na okoliš i prirodu oko nas utječe sve što činimo, na dobar ili loš način. Glavni je cilj ekoturizma maksimiziranje koristi i u isto vrijeme minimiziranje negativnih utjecaja ekoturizmom na okoliš. Ciljevi su ekoturizma sljedeći:

- ekoturizam ima cilj pripomoći čuvanju okoliša, ali i poboljšanju održivog razvoja na prirodnim područjima
- zahtijevaju se posebne politike, strategije i programi za svaku zemlju, regiju i mjesto. Dakle, može se zaključiti da nije dobro samo kopirati tuđe zemlje i njihove modele rada bez kritičkoga analiziranja i promišljanja
- bitna stavka u ekoturizmu mora biti efikasna koordinacija rada sa svim sudionicima u što pripadaju države, lokalne vlasti, privatna poduzeća, ali i lokalna stanovništva
- potrebno je dobro planirati i dizajnirati objekte za ekoturizam, posebno za hotele i informativne centre, a razlog je tomu da se izbjegne negativni utjecaj na kulturni i prirodni okoliš
- za uključivanje lokalnoga stanovništva moraju postojati pravni i institucionalni mehanizmi koji će im to omogućiti.

¹¹ Bakan, R., Jaković, B., *Ekoturizam*, Virovitica, 2015., str. 30 – 33.

- za vrijeme planiranja aktivnosti kojima se bavi ekoturizam trebaju biti uključeni negativni troškovi za moguće negativne učinke, zato što ekoturizam treba pridonositi organizatorima
- u ekoturizmu treba razviti sustav kontrole kvalitete turističkih objekata koji moraju biti na regionalnoj, ali i na europskoj razini
- potrebna je edukacija ljudi koji rade u ekoturizmu te lokalnoga stanovništva koje je u kontaktu s ekoturistima.

Ekoturistima se trebaju pružiti sve informacije koje ih zanimaju i koje su bitne za ekoturizam kao što su fauna, flora, ekosistem i geologija. Osim toga treba im omogućiti podatke o smještaju i aktivnostima.¹²

2.6. Utjecaj ekoturizma na kulturu i društvo

Ekoturistička kretanja izravno su vezana s lokalnim stanovništvom i kulturom, odnosno međuzavisnost očuvanja lokalne tradicije i kulture života vidljiva je u očuvanju okoliša. Povećanjem brige o okolišu unaprijedit će se suživot turista, lokalnoga stanovništva i kultura života.

Bakan i Jaković navode da „postoji općenito mišljenje da lokalna kultura i način života imaju puno veći rizik od negativnih promjena pod utjecajem turističkih kretanja nego što to ima okoliš. Dugoročno gledano, uspjeh ekoturizma u određenoj destinaciji ovisit će o uključenosti lokalnog stanovništva u planiranje, upravljanje te pružanje različitih usluga posjetiteljima u destinaciji.“¹³

Turistička razvojna politika zbog toga obvezatno uključuje mjere poput:

- „stvaranja uvjeta za investiranje u receptivne kapacitete te poticanje ulaganja lokalnog stanovništva u iste,
- osiguravanje dodatnih prihoda lokalnom stanovništvu poticanjem interesnog udruživanja u turističke lance vrijednosti (lokalna proizvodnja hrane, lokalne

¹² Klarić, Z., Ekoturizam. U Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, 2006. str. 162 – 163.

¹³ Bakan, R., Jaković, B.,(2015.): Ekoturizam: autorizirana predavanja i primjeri vježbi, Virovitica, str. 40.

trgovine, razne usluge i servisi, izrada suvenira, tradicijski obrti), poticajnih mjera za zapošljavanje lokalne radne snage i lokalnih stručnjaka (turističkih vodiča, prevoditelja, građevinara, zaštitara prirode),

- iz dijela ostvarenih prihoda od turističke potrošnje, osiguravanje permanentnog financiranja mjera zaštite okoliša te očuvanja tradicijskih vrijednosti),
- edukacija i konstantno podizanje svijesti lokalnog stanovništva o važnosti turizma za očuvanje lokalne kulture, tradicije i načina života.“¹⁴

¹⁴ Ibid, 40.

3. EUROPSKI I SVJETSKI PRIMJERI DOBRE PRAKSE EKOTURIZMA

U svijetu postoje mnogi primjeri dobre prakse razvoja ekoturizma. Među njima detaljnije ćemo obraditi Kambodžu, otok Quadra, otočje Haida Gwaii i Sloveniju.

3.1. Kambodža

Kambodža je jedna od zemalja koje imaju dobro razvijen ekoturizam i zato je sve popularnije odredište među turistima u ekoturizmu. U Kambodži se mogu pronaći rute za istraživanje izvan zacrtanih staza, ali i promatrati životinje u njihovu prirodnom staništu. Naravno da se uz sve to obavezno obilazi najprepoznatljiviji simbol Kambodže – hram Angkor Wat. Tamo se može pronaći mnoštvo prirodnih staništa koja su gotovo netaknuta i promatrati slonove u prirodnom okolišu. Bogatstvo očuvane prirode omogućava posjetiteljima da se ponovno povežu s prirodom jer smo i sami dio nje. Osim toga posjetitelji koji vole adrenalin i avanturističkoga su duha često pomiču svoje granice i izlaze iz svoje sigurnosne zone kako bi doživjeli nova iskustva i naučili nešto novo.¹⁵

3.2. Otok Quadra

Otok Quadra jedan je od otoka na istočnoj obali Kanade koji su relativno nepoznati u svijetu. Za otok se pročulo tek 2019. godine kada je donesen zakon o zabrani uzgajanja i držanja u zatočeništvu morskih životinja kao što su dupini, kitovi i slične životinje. S obzirom na to da je poslije toga otok postao poznat kao ekodestinacija, životinje se danas mogu promatrati u njihovu prirodnom staništu.¹⁶

3.3. Otočje Haida Gwaii

Otočje Haida Gwaii nalazi se u Kanadi i poznata je ekodestinacija zbog endemičnih vrsta životinja kao što su jeleni sitke, vidljivi s glavne prometnice otoka. Otok oblika baklje

¹⁵ <https://hrv.lvtravels.com/10-best-ecotourism-experiences-cambodia-news-729548> (15. 8. 2021.).

¹⁶ <http://www.quadraisland.ca/visit/#.YSyUzo4zZPY> (15. 8. 2021.).

udaljen je 155 milja od Aljaske i preko 90 nautičkih milja od sjeverne obale Britanske Kolumbije. Nekada su ime nosili po kraljici Charlotte. Domoroci Haide vratili su se na otok Haida Gwaii 2010. godine. Njihova kultura i način života udaljeni su od ostalih zbog oceanske magle koja se provlači kroz cedre prekrivene mahovinom te time pridonosi mističnosti otoka i svemu što se na njemu može doživjeti bez puno očekivanja. S obzirom na to da je otok udaljen od kopna, do njega se može doći zračnim i morskim putem. Samo dva dijela otoka imaju ceste, a to su Graham i Moresby. Budući da je otok prilično udaljen od glavnih turističkih tokova razvio je kvalitetan ekoturizam. Aktivnosti su koje se nude na otoku surfanje, pješaćenje, sportovi na vodi, ribolov, ali i ljetni festivali. Na festivalima se mogu poslušati razni izvođači – od domaćih Haide izvođača pa sve do onih koji su izvan otoka. Otok karakterizira velika bioraznolikost pa je u ponudi i promatranje ptica te ostalih životinja u njihovu prirodnom staništu. Jedna je od glavnih atrakcija na otoku Nacionalni park *Gwaii Haanas*. U *Gwaii Haanasu* može se doživjeti predivan pogled na prirodu koja se sjedinjuje s obalom. Posjetitelji koji tu dolaze često su avanturističkoga duha i žele detaljnije istražiti otok te upoznati rijetke životinje i biljke, koje se ne mogu naći u drugim dijelovima svijeta.¹⁷

3.4. Slovenija

Što se tiče ekoturizma u Europi, Slovenija je jedna od najrazvijenijih zemalja. Ona je svoj ekoturizam razvila do te granice da su čak i gradovi kao što je Ljubljana, koja nosi titulu najzelenijega grada Europe, priznati kao ekogradovi. Šume zauzimaju oko 60 % ukupne površine Slovenije te se u njoj nalazi preko 40 parkova s različitim biljkama i životinjama. Zbog toga što ima toliko šuma i netaknute prirode idealna je destinacija za ekoturizam.¹⁸

Poznate ekoturističke destinacije u Sloveniji jesu: Lipice, Ljubljana, Bled, Postojnska jama, Piran i solane. Hoteli u kojima posjetitelji borave označeni su kao zeleni hoteli. U Sloveniji se nude sljedeće turističke aktivnosti: kupanje u očuvanoj prirodi, kayaking, rafting, ribolov, jedrenje, ronjenje. O brizi za zaštitu prirode dovoljno govori i oznaka

¹⁷ <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/haida-gwaii-british-columbia> (15. 8. 2021.).

¹⁸ <https://travel-advisor.eu/lider-u-odrzivom-turizmu-u-europi/> (17. 8. 2021.).

Zelena Slovenija koja promovira ekoturizam te nudi smještaj koji posjeduje oznaku da je *zelen*. Slovenija je s razlogom dobila titulu najzelenije destinacije u Europi. Turisti koji dolaze u Sloveniju, dolaze zbog ekoturizma koji nudi te zbog predivne prirode. Stoga se Slovenci mogu pohvaliti s dobro očuvanom prirodom te održivim razvojem turizma.¹⁹

¹⁹ <https://www.slovenia.info/en/plan-your-trip/publications> (17.08.2021.).

4. EKOTURIZAM U HRVATSKOJ

Početak zaštite okoliša u Hrvatskoj obilježili su stručni časopisi *Priroda* i *Hrvatski planinar* koji su počeli izlaziti početkom 19. stoljeća. Godine 1893. donosi se prvi zakon o zaštiti ptica, a zakon o zaštiti špilja 1900. godine. Ljudi su se sve više počeli zanimati za prirodu, stoga je 1885. godine osnovano Hrvatsko prirodoslovno društvo, a 1893. godine Društvo za uređenje i proljepšavanje Plitvičkih jezera. Zahvaljujući djelovanju tih društava, nacionalnim parkovima proglašeni su Bijele stijene, Plitvička jezera, Paklenica i Štirovača. Organizirane početke zaštite prirode bilježimo 1945. godine kada je donesen Zakon o zaštiti prirodnih rijetkosti, ali i spomenika kulture. Prvi proglašeni nacionalni park bila su Plitvička jezera 1949. godine, a 1979. uvrštena su i na UNESCO-vu listu svjetske baštine.

Zakon o zaštiti prirode, koji je donesen 2003. godine uključuje devet kategorija prostorne zaštite: nacionalni parkovi, posebni rezervati, strogi rezervati, spomenik prirode, park-šuma, regionalni park, park prirode, spomenik parkovne arhitekture i značajni krajobraz. Hrvatska ima ukupno šest zaštićenih prirodnih područja koja su na svjetskoj razini: Lonjsko polje, Park prirode *Velebit*, NP *Plitvička jezera*, Kopački rit, ornitološki rezervat Crna Mlaka, ali i mjesto oko delte Neretve. Osim prirodnih područja UNESCO je proglasio pet lokaliteta u Hrvatskoj svjetskom kulturnom baštinom, a to su: povijesno središte Splita s Dioklecijanovom palačom, stari grad Dubrovnik, stari grad Trogir, Eufrazijevu baziliku u Poreču i katedralu sv. Jakova u Šibeniku. Hrvatska je po bogatstvu krških fenomena i bioraznolikosti jedna od najvažnijih zemalja u svijetu. Iz toga je razloga u Hrvatskoj Svjetska banka započela poseban međunarodni projekt koji nosi ime „Program očuvanja ekoloških sustava na kršu i u podzemlju“ (*Karst Ecosystem Conservation*; KEC). Koliko je važan hrvatski krš dokazuje i činjenica da se u stručnoj literaturi u svijetu rabe hrvatski pojmovi poput riječi *polje*, koja se rabi za krško polje, dolinu.²⁰

²⁰ Klarić, Z., Ekoturizam. U Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, 2006., str. 151.

4.1. Zaštićena područja

Zaštićeno područje zemljopisno je jasno definirano prirodno područje čija je svrha upravljanja dugoročna zaštita prirode i usluge ekosustava, definirano Zakonom o zaštiti prirode. Zaštita prirode postiže se zaštitom biološke raznolikosti, geološke raznolikosti i raznolikosti krajolika kao i zaštitom prirodnih dijelova koji uključuju: zaštićena područja, zaštićene vrste, zaštićene minerale i fosile. Ovisno o temeljnoj vrijednosti koju treba zaštititi, područja se mogu zaštititi u devet različitih kategorija zaštite. Prema Zakonu o zaštiti prirode to su strogo zaštićena područja, nacionalni parkovi, posebna zaštićena područja, parkovi prirode, regionalni parkovi, spomenici prirode, važni krajolici, šumski parkovi i parkovni arhitektonski spomenici. Prirodna zaštita više nije samo borba za zaštitu regija, vrsta, staništa ili geološke raznolikosti već i nastojanje da ljudska bića opstanu kao vrsta. Prirodni i ekološki sustavi u dobrom stanju temelj su za pružanje usluga ekosustava potrebnih za poboljšanje kvalitete života i gospodarskog razvoja ljudi.²¹

Strogi rezervat

Strogo zaštićena područja odnose se na područja s izvornim prirodnim stanjem ili malim promjenama u ukupnom prirodnom stanju. Posebno se koristi za zaštitu prirodnoga stanja, znanosti, odnosno istraživanja i obrazovanja koji ne mijenjaju prirodne procese u njemu. Sve ostale aktivnosti zabranjene su, a za ulazak u rezervat potrebno je dopuštenje Ministarstva kulture. U ovoj kategoriji zaštićena su dva područja u Republici Hrvatskoj: Bijele i Samarske stijene u Gorskom kotaru te Hajdučki i Rožanski kukovi u Nacionalnom parku *Sjeverni Velebit*.

Nacionalni park

Nacionalni parkovi najpoznatija su zaštićena kategorija. To može biti ogromno, uglavnom nepromijenjeno prirodno područje čija je glavna svrha održavanje postojećih vrijednosti. Područje je dopušteno posjetiti prema određenim pravilima, a njegova je svrha znanost, obrazovanje, kultura i zabava. Svakom posjetitelju zabranjeno je iskorištavati

²¹ <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje?fbclid=IwAR1yjYULcpl6KUtuAt2Rhze07Ujz6Kdjl5aSlzCv3olPyGVPu-4vI67G68> (18.9.2021.).

prirodne resurse u njemu. Hrvatska ima osam Nacionalnih parkova, a to su: Risnjak, Kornati, Plitvička jezera, Brijuni, Sjeverni Velebit, Paklenica, Krka i Mljet.

Posebni rezervat

Posebni rezervat dio je prirode, kopna ili mora, zaštićen zbog svoje jedinstvenosti ili reprezentativnosti ili kao stanište rijetkih i ugroženih biljnih ili životinjskih vrsta. Njegova je svrha znanstvena i dopušta pristup samo pod posebnim okolnostima ili samo u određenim dijelovima zaštićenog područja. Ta vrsta zaštite pokriva 79 područja od kojih je najpoznatiji poseban zoološki vrt. Rezervat Kopački rit dio je istoimenoga parka prirode, kao i posebni rezervat ptica Krapje dol koji se nalazi unutar granica Parka prirode *Lonjsko polje*.

Park prirode

Parkovi prirode najšire su zaštićena kategorija u Hrvatskoj. Prema sustavu zaštite, to je jedna od najumjerenijih kategorija. Uključuje aktivnosti i korištenje prirodnih bogatstava, ali vezano za prirodne uvjete zaštite. U Hrvatskoj ima 11 parkova prirode, a to su Papuk, Lonjsko polje, Kopački rit, Biokovo, Velebit, Medvednica, Učka, Telašćica, Vransko jezero, Žumberak te Lastovsko otočje.

Regionalni park

Regionalni park područje je sa sustavom zaštite sličnom parku prirode, a zaštićene su njegove krajobrazne i ekološke značajke. Osnovna je ideja zaštite međunarodni, nacionalni ili lokalni značaj regije. Ovom kategorijom preventivne zaštite zaštićena su samo područja uz rijeke Muru i Dravu.

Spomenik prirode

Spomenik prirode nepromijenjeni je dio ili skupina dijelova biološke ili nebiološke prirode s ekološkom, estetskom, znanstvenom ili obrazovnom vrijednošću. To može biti geologija, hidrologija, biljke itd. U toj kategoriji zaštićena su 103 objekta (poput maloga otoka Brusnika, izvora Cetine, rijetkih primjeraka drveća poput topola Valpova).

Značajni krajobraz

Važan krajolik područje je koje je rezervirano ili karakteristično i važno za određeno područje. Po sustavu zaštite vrlo je sličan regionalnom parku ili parku prirode. U ovoj kategoriji zaštićeno je 69 područja (na primjer Brela, Cetina, Dolina Blaca).

Park-šuma

Park-šuma područje je namijenjeno odmoru i rekreaciji, a to područje može biti prirodno ili sagrađeno. Može se nalaziti u gradu, naselju ili čak malo izvan naselja. Park-šuma može se uređivati te tako osigurati trajno održavanje park-šume. U tu kategoriju smješteno je 40 manjih ili većih šuma. Park-šuma Maksimir, koja se nalazi u Zagrebu, primjer je parka-šume.²²

4.2. Ekoturizam u Istri

Unutrašnjost Istre postaje najpogodnije područje za razvoj ekoturizma kao nove vrste turizma u kojoj prevladava očuvanje prirode i briga o okolišu. U Istri se nalaze zaštićena područja kojima upravljaju četiri javne ustanove. To su: javna ustanova Nacionalni park *Brijuni*, javna ustanova Park prirode *Učka*, javna ustanova *Natura Histrica* i javna ustanova *Kamenjak*. *Natura Histrica* javna je ustanova koja upravlja zaštićenim područjima i drugim prirodnim područjima vrijednosti Istarske Županije. Njezina je glavna djelatnost zaštita u svrhu očuvanja i promicanja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti. Osim toga cilj joj je zaštititi i očuvati izvornost prirode, osigurati neprekinuti tijek prirodnih procesa te održivo korištenje prirodnih resursa, praćenje stanja prirodne zaštite te provedba mjera. Osnovana je 4. srpnja 1996. godine te joj je u Puli sjedište. Javna ustanova *Natura Histrica* pokriva 28 zaštićenih područja u Istri. U zaštićena područja javne ustanove *Natura Histrica* pripadaju:

- „Posebni rezervati šumske vegetacije: Kontija, Motovunska šuma
- Posebni paleontološki rezervat: Datule-Barbariga

²² https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66939&fbclid=IwAR3-DPZ4gLdJJITV4s3QhLwI9HOTOqVhoSIh_Tr69sNOHNrnYriqghM4 (18.9.2021.).

- Posebni rezervat u moru: Limski zaljev
- Posebni ornitološki rezervat: Palud - Palù
- Geološki spomenik prirode: Kamenolom Fantazija - Cave di Monfiorenzo
- Geomorfološki spomenici prirode: Vela Draga, Jama Baredine, Markova jama
- Zoološki spomenik prirode: Pinzinova jama
- Botanički spomenici prirode: Čempres u Kašćergi, Dva stabla glicinije u Labinu,
- Četiri stabla pinije u Karojbi, Skupina stabala oko crkvice Sv. Ane kraj Červara
- Značajni krajobrazi: Gračišće-Pićan, Labin-Rabac-Prklog, Okolina Istarskih toplica, Rovinjski otoci i priobalno područje, Pazinski ponor, Limski zaljev, Učka sjever, Učka jug
- Park šume: Škaraba, Šijana, Zlatni rt - Punta Corrente, Busoler
- Spomenici parkovne arhitekture: Park u Nedeščini, Drvored Čempresa na groblju u Rovinju²³

Javne ustanove Nacionalnog parka *Brijuni* i Park prirode *Učka* upravljaju samo svojim područjima, dok je Javna ustanova „Kamenjak“ zadužena za Donji i Gornji Kamenjak, medulinski arhipelag, park-šuma Soline i Kašteja.²⁴

Primjer Istre pozitivno je utjecao i na područje Međimurja i Hrvatskog zagorja te Like kao prirodno najočuvanije hrvatske regije za ekoturizam. „Kao jedan od primjera na ličkom području jest selo Kuterevo na obroncima Velebita gdje je stvoreno utočište za mlade medvjede koji su nesretnim slučajem ili zbog krivolova odvojeni od majke.“²⁵ Na istom tom području 2005. godine održana je „Edukacijska staza smeđeg medvjeda“, gdje je došlo petnaest volontera iz cijeloga svijeta, a samim time i domaći i strani posjetitelji. Svake godine rasla je potražnja za posjetom, čime se povećao broj posjetitelja u NP *Sjeverni Velebit* i *Paklenica*.

Razvoj selektivnih oblika turizma, uz klasični odmorišni, odnosno kupališni turizam, a za obalne destinacije ponudio je raznovrsnu turističku ponudu u jednom paketu, gdje

²³ Strategija održivog razvoja, *Zeleni plan istarske županije*, otok Krk, 2014., str. 113.

²⁴ Strategija održivog razvoja, *Zeleni plan istarske županije*, otok Krk, 2014., str. 113.

²⁵ Klarić, Z., Ekoturizam. U Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb, 2006., str. 162.

svaka skupina turista može pronaći ponešto za svakog i tako ispuniti želje i potrebe.²⁶ Osim pogodne klime, geografskog položaja i prometne povezanosti, Istra privlači sve veći broj turista koji u novije vrijeme traže novo iskustvo. Sve je veća potražnja za aktivnim odmorom u očuvanoj prirodi, čime Istra obiluje.

4.3. Potencijali razvoja ekoturizma u Istri

Priroda, tradicija, kultura i ljudi važan su aspekt zelenoga turizma, tj. ekoturizma. U hrvatskom je turizmu ekoturizam još uvijek u razvoju. U zadnjem desetljeću razvijeni su brojni programi i udruge za poticanje održivoga razvoja na lokalnoj razini. Jedan je od takvih primjera dobre prakse u Istri *Eco Domus*. To je program označavanja koji provodi Upravni odjel za turizam Istarske Županije. Cilj je programa povećanje ekološke i društvene odgovornosti u turizmu. Ujedno, koordiniran je i s globalnim smjernicama održivog razvoja, a jamči i kompaktnu zaštitu okoliša i zdravlja. Objekti koji nose *Eco Domus* znak moraju zadovoljiti najmanje 50 osnovnih kriterija u 12 kategorija. Neke od kategorija uključuju: štednju vode, društvenu i ekološku odgovornost, korištenje ekološki certificiranih sredstava za pranje i čišćenje, sortiranje i recikliranje otpada, korištenje ekološki certificiranih toaletnih proizvoda, štednju energije i sl. U Istri se nalazi nekolicina takvih objekata, a to su: Villa Milica, Casa Menta, Villa Nina i Ana, Agroturizam Ograde, Villa Aria, Villa Baldaši, Villa Dubravka itd.²⁷

Javna ustanova *Natura Histrica*, koja se brine o zaštićenim područjima u Istri, u Novigradu je 27. studenoga 2018. godine potpisala Ugovor za projekt „GeoIST3A – Valorizacija prirodne baštine u Istarskoj Županiji unapređenjem konkurentnosti turističke ponude“. Cilj je toga projekta unapređenje turističke ponude valorizacije prirodne baštine, koja se odvija na području Rovinja, Tara i Novigrada. Prirodna baština koja dosad nije bila adekvatno valorizirana tim se projektom stavlja u funkciju. Područja su koja će se navedenim projektom valorizirati ušće rijeke Mirne i kamenolom Fantazija kod Rovinja. Provođenjem toga projekta želi se stvoriti okvir za održivo upravljanje bioraznolikosti na tim područjima.²⁸

²⁶ Klarić, Z.; Gatti, P., *Ekoturizam, Hrvatski turizam : plavo - bijelo – zeleno*, 2006., str.161 – 162.

²⁷ Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 6.

²⁸ <http://www.natura-histrica.hr/hr/projekt/projekt-geoist3a-11> (20.9.2021.).

Prije toga projekta posjetitelji koji su dolazili na zaštićeno područje samo su posjećivali kamenolom, dok ostatak zaštićenoga područja nije imao posjetitelja. Stoga je cilj projekta širenje aktivnosti na cijelo područje. Posjetitelji koji dolaze na područje dolazit će grupno ili individualno. Aktivnosti planirane realizacijom projekta jesu: izrada idealnoga proizvoda projekta suvenira te njegova prodaja, izrada geološkoga stupa, edukacijski programi, radionice, adaptiranje sadržaja i programa već postojećega te izrada monografije Kamenoloma Fantazije.²⁹

4.3.1. Ekosmještaj

Osim prevladavajućega kupališnog turizma Istra može razvijati i ekoturizam, posebice nakon dvije pandemijske sezone i posjetitelja koji su pretežito orijentirani na ekosmještaj, a prioriteti su im izolacija, odnosno poštivanje epidemioloških mjera i okrenutost prirodi. Jedna je od mogućnosti i boravak u ekosmještaju, odnosno ekohotelu. *Travelife* je vodeći program za obuku, upravljanje i certifikaciju putničkih tvrtki posvećenih održivom razvoju. Inicijativa za sustav održivosti *Travelife* posvećena je promicanju održivih praksi u turističkoj industriji. *Travelife* ima cilj pružiti tvrtkama znanje, rješenja i alate za primjenu pozitivnih promjena u njihovu poslovanju i opskrbnom lancu. *Travelife* je međunarodni certifikacijski sustav koji promiče održivost turističke industrije, pomaže organizatorima putovanja, hotelima i drugim smještajnim objektima u upravljanju i praćenju njihovih društvenih i okolišnih utjecaja te informira goste i partnere o njihovim postignućima. *Travelife Gold Award* prepoznaje hotele koji u najvećoj mogućoj mjeri zadovoljavaju stroge standarde održivosti. Strateški cilj programa dodjele certifikata uvođenje je zelenih poslovnih praksi, odnosno postizanje ravnoteže između ekonomskoga napretka, socijalne uključenosti u široj zajednici i brige o okolišu u najširem smislu.³⁰

Ekohoteli tvrtke Maistra, kao što su hotel Lone, Eden i Monte Mulini, hoteli su koji posjeduju ekološki certifikat, kao i hotel Maestral hotelskoga lanca Laguna Novigrad. Plava laguna primjenjuje ekološka rješenja i koristi se obnovljivim izvorima energije u

²⁹ Javna ustanova Natura Histrica, *Akcijski plan upravljanja posjetiteljima*, 2020., str. 20 – 22.

³⁰ Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 10 – 11.

svom poslovanju radi postizanja energetske učinkovitosti i zaštite okoliša. Stoga se pri izgradnji ili obnovi postojećih smještajnih objekata, osobito hotela i drugih objekata, instaliraju sustavi grijanja/hlađenja s DT sustavom voda/voda, a zatim se koriste toplinskom pumpom zrak-zrak za sustav hlađenja i otpadnu toplinu za pripremu PTV ili solarni uređaj za prikupljanje topline. Osim toga sve su zgrade ugradile visokoučinkovitu LED rasvjetu i zamijenile stare svjetiljke. Štedljivi hoteli jesu: Hotel Parentium (Poreč), Sol Aurora (Umag), Sol Garden Istra (Umag), Melia Coral (Umag).³¹

Osim navedenih hotelskih lanaca slijede još: Valamar Riviera, Allegro (Rabac), Valamar Sanfior Hotel & Casa (Rabac), Miramar (Rabac), TUI Family Life Bellevue Resort (Rabac), Club Tamaris (Poreč), Crystal (Poreč), Diamant Hotel & Residence (Poreč), Isabella Island Resort (Poreč), Pinia Hotel & Residence (Poreč), Riviera Hotel & Residence (Poreč), Rubin (Poreč), Zagreb (Poreč), Pical (Poreč) i Girandella Resort (Rabac). Sve su to hoteli koji su dobili certifikat *Travelifea* što pokazuje izvrsnost velikih hotelskih lanaca pri razvoju ekoturizma u Istri.³²

4.3.2. Ekoplaže

S obzirom na velik broj hotelskih lanaca koji su međunarodno prepoznati po ekološkim standardima, važno je istaknuti i ekoplaže. One su dio ponude turističkoga tržišta, a svojom atraktivnošću privlače brojne posjetitelje. *Plava zastava plaža i pristaništa* međunarodni je ekološki plan za zaštitu morskoga i obalnoga okoliša, čiji je glavni cilj održivo upravljanje i upravljanje morskim i obalnim područjima. Plava zastava danas je najvrjedniji turistički brend u svijetu. To je najpriznatiji model obrazovanja o okolišu i informiranja javnosti, koji uključuje brigu o oceanima i obalnim područjima. Plava zastava vrsta je priznanja koje se dodjeljuje samo za jednu sezonu. Za dobivanje plave zastave mora se podnijeti zahtjev na propisan način svake godine. Provedba Plave zastave temelji se na strogo definiranim standardima. Iako se nacionalne i međunarodne inspekcije provode tijekom sezone, goste i korisnike plaže/pristaništa s Plavom zastavom

³¹ Ibid., str. 12.

³² Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 12.

potiče se da obavijeste FEE u slučaju da otkriju kršenje utvrđenih standarda. U Istarskoj županiji svake godine raste broj plavih zastava, a u Istri je tu oznaku dobilo 48 plaža i 5 pristaništa. Osim projekta Plava plaža, projekta INTERREG Mediterranean MITOMED +"Mediterranski integrirani model turizma Plus-MITOMED +" (Mediterranski integrirani model turizma +), projektne aktivnosti za implementaciju modela zelenih plaža u Istri podijeljene su u osam kategorija kroz 28 kriterija: kvaliteta plaže, održivost, kvaliteta vode za kupanje, sigurnost, informacije i obrazovanje, pristupačnost plaža, zeleni objekti i ekološki krajolik te upravljanje plažama. Zastavu s oznakom zelene plaže dodijeljene su plažama na istarskom poluotoku: plaža Girandella u Rapcu, plaža Karpinjan u Novigradu i Gradsko kupalište u Poreču.³³

Plaže s Plavom zastavom u Istri jesu: Katoro, Kanova, Laguna- Stella Maris, Coral, Sipar (Umag), Autokamp Mareda, autokamp Sirena, hotel Maestral (Novigrad), Valeta A/C Lanterna, Crnika Lanterna, Galeb A/C Solaris (Tar-Vabriga), Špadići – Materada, Donji Špadići, Gradsko kupalište (Poreč), Naturistički centar Ulika, hotel Laguna Materada, hotelsko naselje Bellevue, hoteli Laguna Galijot, Laguna Parentium, Molindrio, Lotosi, Delfin, autokamp Zelena laguna, Borik, Mauro Sandy-Sunrise plaža, Brulo (Poreč), autokamp Istra (Funtana), Vala, autokamp Valkanela, turističko naselje Belvedere, autokamp Porto Sole, naturistički centar Koversada (Vrsar), Sv. Andrija – Crveni otok, zabavni centar T. N. Villas, Rubin, autokamp Polari, TN Amarin, autokamp Veštar (Rovinj), Barbariga i Peroj (Vodnjan), Ambrela, Brioni, Histria Yacht (Pula) te Maslinica i Sant Andrea (Labin).³⁴

4.3.3. Ekomanifestacije

Istra se u posljednjih nekoliko godina izrazito potrudila uvesti ponudu za sve kategorije turista, ali i za lokalno stanovništvo. Time se spaja turistička ponuda i potražnja, a obje su strane na dobitku što je vidljivo iz turističkih rezultata. Jedna je od takvih ekoturističkih manifestacija i aMORE – Festival moru, Poreč. „aMORE“ je prvi festival u potpunosti posvećen moru, festival u kojem se isprepliću umjetnost, kultura i znanost.

³³ Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 19 – 20.

³⁴ Ibid., str. 20.

Svrha je toga festivala skrenuti pozornost ljudi na važnost oceana, a sve u cilju njihove zaštite. „aMORE“ pokušava doprinijeti podizanju svijesti javnosti kao što su lokalne zajednice, turisti i posjetitelji kako bismo zajedno zaštitili taj važan prirodni resurs. Festival organizira kampanje, projekcije filmova, seminare, izložbe, predavanja i događaje, operacije čišćenja obale i podmorja.

Projekt *Domaća web tržnica* pokrenut je 2013. godine kao projekt EU-a koji se odnosi na razvoj internetskih aplikacija. Projekt prikazuje malu farmu u Istri. Nakon završetka projekta nastavljaju se promidžbene aktivnosti usmjerene na promicanje izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda s malih poljoprivrednih gospodarstava. Projekt provodi Istarska udruga web tržnica (IWT) u suradnji s porečkim Institutom za poljoprivredu i turizam, općinama, gradovima te istarskim lokalnim turističkim uredom. Udruga okuplja 60-ak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s istarskog poluotoka, koji redovito sudjeluju u promocijama i aktivnostima izravne prodaje. Svrha je udruge pokazati stanovnicima i gostima Istre autohtone istarske poljoprivredne proizvode proizvedene i prerađene prema tradicionalnim tehnikama.³⁵

Festival samonikloga bilja u Kršanu manifestacija je koja okuplja posjetitelje iz Istarske županije, ali i iz čitave Hrvatske. Posjetiteljima se predstavljaju pripravci od samonikloga ljekovitog bilja. Tako se mogu pronaći med, slatkiši, pića, tradicionalni čajevi, sokovi, kozmetika. Manifestacija, osim izložbe i prodaje, sadrži i edukativni karakter. U tri dana, koliko se odvija manifestacija, posjetitelji i izlagači mogu poboljšati svoja već stečena znanja prateći predavanja stručnjaka. Travari se educiraju o načinu i vremenu berbe bilja, njihovu pravilnom sušenju, pripremi kozmetike, upotrebi bilja u pripremi napitaka, uzgoju ljekovitog bilja i slično. Mnogi travari otići će na kratki izlet na livadu u blizini Kršana kako bi naučili razlikovati i pronaći začinsko bilje. Posjetiteljima je omogućen bogat jelovnik u koji se uključuje vrlo zanimljivo i ukusno samoniklo bilje koje pripremaju najbolji kuhari. Tijekom Festivala samonikloga bilja u sportsko-rekreativnom centru *Pristav* organiziran je popratni zabavni program na kojem prisustvuju grupe iz Istre.³⁶

³⁵ Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 23.

³⁶ Ibid., 24.

Organsko tržište stvoreno je kako bi se zadovoljile potrebe ekoloških poljoprivrednika za plasman proizvoda, a istovremeno kako bi se zadovoljile potrebe potrošača za organskom hranom. Samo certificirani ekološki poljoprivrednici mogu izlagati svoju sadnju uz posjedovanje *Potvrdnice*. *Potvrdnica* je certifikat ekoloških standarda za sadnju koje propisuje Ministarstvo poljoprivrede, a postaja za nadzor izdat će ih nakon redovitih godišnjih pregleda.³⁷

Posljednja, ali ništa manje važna i u posljednje vrijeme izrazito popularna manifestacija, jest međunarodni *Nikola Tesla EV Rally Croatia 2018*, koji starta tradicionalno u Istri. Šezdeset timova tijekom osam dana vožnje prolazi rutom dugom 1.550 km kroz predivne krajolike preko četiri otoka i šest nacionalnih parkova. Uz mnoštvo atrakcija, koja je i službena „Zelena električna magistrala“ s punionicama. U Istri se vozi kroz Rovinj i Poreč.³⁸

4.3.4. Ekomuzeji

Jedan je od najpoznatijih ekomuzeja u Istri ekomuzej Batana u Rovinju. Središnji dio muzeja čini kuća o batani, koja nosi lokalno ime *Muòstra*. To je središnji dokumentacijski i interpretacijski centar sa stalnom izložbom. U muzeju postoji mjesto gdje se može degustirati, mirisati, pjevati i slušati lokalne maritimna baština, *Spacio Matika*. U muzeju Batane nalazi se i Mali škver, u kojemu se svake godine izrađuje lokalna brodica Batana. Rovinjska regata glavni je događaj sezone. Postoje dvije rute, a to su: put od Malog mola do *Spacia Matika* i put rovinjskom rivom. Ako se ide prvim putom, on se prolazi u pratnji barkarijola. Krene li se u obilaženje drugim putom, onda se šeta rivom gdje posjetitelji doživljavaju i upoznaju Rovinj iz „batanine perspektive“.³⁹

Istarska kuća maslinovog ulja u središtu Pule vodi nas kroz povijest, ali i aktualne izazove uzgoja istarske masline. U muzeju možemo doznati zbog čega su Rimljani davali veliku važnost istarskom maslinovom ulju i kako su ga prerađivali, što se dogodilo s uzgojem maslina u srednjem vijeku, kako su naši predci prerađivali masline i kako se

³⁷ Ibid., 25.

³⁸ Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 25.

³⁹ Ibid., str. 38.

masline danas prerađuju, kao i način dobivanja prvoklasnoga ekstra djevičanskog maslinovog ulja. Svaki posjetitelj može kušati istarsko maslinovo ulje uz edukaciju o ispravnom načinu degustacije. Posjetitelji mogu otkriti zašto je istarsko ekstra djevičansko maslinovo ulje jedno među najboljima u Hrvatskoj i svijetu. Posjetitelji koji žele mogu probati ekstra djevičansko ulje različitih istarskih proizvođača i kušati različite sorte istarskog ulja. U prodajnom prostoru može se kupiti najkvalitetnije istarsko ekstra djevičansko maslinovo ulje. U ponudi je više od 25 istarskih proizvođača koji nude i ostale istarske proizvode.⁴⁰

Ekomuzej *Istrian de Dignan* / Istarsko iz Vodnjana ima za cilj poboljšati kvalitetu lokalnoga života i promicati vrijednosti suradnje, rada i solidarnosti između članova i lokalne zajednice. Članovi ekomuzeja razvijaju projekte za podmirivanje lokalnih potreba i koriste nedovoljno iskorištena sredstva na globalnoj razini. Razvoj regije i revitalizacija opipljive i neopipljive ruralne kulture ostvaruju se etičkim pristupom s posebnom pozornošću društvenoj integraciji osoba s posebnim potrebama.⁴¹

⁴⁰Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoexperience*, str. 39.

⁴¹Ibid., 40.

5. NACIONALNI PARK *BRIJUNI*

Nacionalni park *Brijuni* nalazi se na zapadnoj obali Istre, točnije na otočju Brijuni koje se sastoji od 14 otoka i otočića. Njihova ukupna površina iznosi 7,3 četvornih kilometara. Otprilike tri četvrtine toga područja pripadalo je otoku Veliki Brijun. Nacionalni park obuhvaća i okolno morsko područje, ukupne površine 36,3 četvornih kilometara. Na Brijune se može stići brodom iz Fažane ili Pule. Nacionalnim parkom proglašeni su 1983. godine.⁴²

5.1. Povijesni razvoj turizma na Brijunima

Brijune je 1893. godine kupio Paul Kupelwieser te je s vremenom od zapuštenoga malaričnog područja stvorio destinaciju koju je posjećivala europska aristokracija i elita znanosti i umjetnosti kao što su Arthur Schnitzler, Thomas Mann, Heinrich Mann i Jakob Wassermann, grof Wallenstein, Oskar Nedbal. Oskar Nedbal bio je violinist te se kasnije istaknuo kao skladatelj. On je na Brijune došao nekoliko puta sa svojom suprugom.⁴³

O Paulu Kupelwieseru znalo se najviše iz njegove autobiografije *Iz sjećanja starog Austrijanca*, koja je objavljena 1918. godine. On je uz pomoć svojih suradnika, a jedan od njih bio je Alojz Čufar, napravio velike promjene. Alojz Čufar bio je šumar i upravitelj otoka te su zajedničkim radom proveli pošumljavanje otočja, krčenje makije i izgradili luku u koju se prije nije moglo uploviti ako nije bilo plime. Na otoku je vladala malarija te je i sam Paul Kupelwieser obolio od nje. U pomoć je pozvao Roberta Kocha, svjetski poznatoga znanstvenika, da mu pomogne u suzbijanju malarije. Uspjeli su u tome te o tome pišu i u novinama *Brioni Insel Zeitung* i vodiču *Brioni*. Kasnije je pokrenuta izgradnja turističkih atrakcija. Kupelwieser se, da bi proširio svoju ponudu na zdravstveni turizam, obratio Ottu Lenzu, koji je bio liječnik te je uz njegovu podršku uspio proširiti ponudu. Zahvaljujući njemu, izgrađeni su grijani bazeni koji su trebali biti središte budućega zimskog lječilišnog

⁴² <https://www.np-brijuni.hr/hr/brijuni/opci-podatci-1/brijuni-u-brojkama> (20. 9. 2021.).

⁴³ Lenz Guttenberg, M., *Izgubljeni raj – Brijuni*, 2007. str. 50 – 82.

turizma. U to se uključuju *wellness*, posebni tretmani za goste, masaže, terapija blatom i hidroterapija.⁴⁴

Na Brijunima se gradi hotel *Neptun III*, a njega je projektirao Eduard Kramer. Hotel je na Uskrs 1912. godine bio spreman za otvorenje, a dočekalo ga je 400 gostiju na Brijunima. Nekada su Brijuni bili cjelogodišnja elitna destinacija kongresnog, zdravstvenog, kulturnog, sportskog i ekoturizma. Sve do Prvog svjetskog rata Brijuni su bili poznato klimatsko lječilište. Nakon rata za Brijune se pročulo i u Italiji te su tada počeli pristizati gosti iz Rima i Milana. Posjetitelji koji su tada dolazili na Brijune više nisu tražili oporavak, već zabavu, izazove te su se htjeli baviti sportom. Sin Paula Kupelwiesera odlučio je, kako bi privukao goste iz Engleske, 1922. godine napraviti igralište za golf. Teren je sadržavao 18 rupa i bio je jedan od najvećih u Europi. Kasnije je na Brijunima osnovan Polo klub gdje su se održavali međunarodni turniri. Magazin *Brioni Rivista di Sport e Mondanità* promovira elitne sportove kao što su jahanje i lov, tenis, kriket, golf. Zato su Brijuni nakon uspješnoga lječilišta pretvoreni u sportski raj.⁴⁵

5.2. Turistička ponuda na Brijunima

Turistička se ponuda s vremenom mijenjala. Nacionalni park *Brijuni* od samih je početaka imao idealnu resursnu osnovu za razvoj kulturnoga turizma. „Zahvaljujući jedinstvenoj klimi, prirodnoj i kulturnoj baštini, u ovoj prvoj fazi svog razvoja Brijuni su pozicionirani kao vodeće europsko klimatsko i primorsko lječilište. Jedinstvene značajke Brijuna kao elitnog kulturnog, zdravstvenog i ekoturističkog odmarališta opisane su u prvom vodiču za otoke.“⁴⁶

Na službenim stranicama NP *Brijuni* dostupni su podatci o aktualnoj turističkoj ponudi, koju čine Safari park, Stope dinosaura, Kastrum, Maslina na Brijunima, Bazilika sv. Marije, Mediteranski vrt, Fazanerija, Uvala Verige. Posjetiteljima su na raspolaganju i

⁴⁴ Urošević, N. *Brijuni as a special interest tourism destination - how to build a sustainable future on the local best practice*, 2020., str. 197.

⁴⁵ Lenz Guttenberg, M., *Izgnubljeni raj – Brijuni*, 2007. str. 50 – 82.

⁴⁶ Urošević, N. *Brijuni as a special interest tourism destination - how to build a sustainable future on the local best practice*, 2020., str. 196.

edukativne rute poput Poučne staze Zelenikovac i podvodne staze Verige. Staza koja se još nudi jest staza Dobrih vibracija te biciklistička staza.⁴⁷

U ponudi se još može naći i *Legenda o brionskim ljubavnicima*, koja se nalazi u uvali Verige. Putem *storytellinga* posebnim programima uči se o jedinstvenim prirodnim i kulturnim vrijednostima o NP te bogatoj kulturno-povijesnoj baštini.

5.3. Potencijal razvoja ekoturizma u Nacionalnom parku *Brijuni*

Ekoturisti mogu posjetiti Veliki otok Brijun u sklopu raznih programa. Klasična tura Veliki Brijun u pratnji vodiča traje četiri sata te uključuje obilazak turističkim vlakićem. Obilaskom otoka upoznaje posjetitelje s kulturom, bogatom poviješću i prirodnom baštinom. U sklopu arheološkoga obilaska u programu je obilazak arheoloških nalazišta, poučne podvodne staze u uvali Verige i slikovite biciklističke pješačke staze. Osim tih turističkih programa, tijekom ljetnih mjeseci povremeno će se prikazivati i filmski programi, a postoji i obrazovna ruta *Zelenikovac* te mnoge druge tematske edukativne ture. Tematsko putovanje osmišljeno je tako da posjetitelji mogu sami obilaziti otočje uz pomoć digitalnog vodiča koji čita QR kôd (postavljen na ploču) kamerom na mobilnom telefonu. Drugi je važan oblik turizma ronilački turizam, no taj se oblik turizma provodi na strogo reguliranim lokacijama s ovlaštenim osobama.⁴⁸

Potencijali za razvoj ekoturizma na Brijunima jesu promatranje ptica, edukacijski program s kojim se upoznaju autohtone vrste na otoku te *storytelling*. Način na koji bi se oni odvijali jesu sljedeći: za program promatranja ptica trebaju se izraditi drvene kućice u prirodi u kojima bi promatrači boravili dok promatraju ptice. Edukacijski programi mogu se podijeliti u dječji program i program za odrasle. Za provođenje programa osnovao bi se kamp u kojem bi posjetitelji bili sedam dana. Tijekom sedam dana programa učilo bi se o autohtonim vrstama na otoku i na koji se način mogu koristiti. Osim korištenja posjetitelji bi imali priliku i posaditi izabranu biljku i tako doprinijeti ekoravnoteži u parku. *Storytelling* u NP *Brijuni* najkvalitetniji je način na koji se može privući mlađa publika interakcijom. U suradnji s *Istra Inspiratom* moguće je organizirati rutu *storytellinga* na

⁴⁷ <https://www.np-brijuni.hr/hr/planiraj-posjet> (13.8.2021).

⁴⁸ Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, *Plan upravljanja (2016.- 2025.)*, Brijuni, 2016., str. 66.

otoku. Sve što je dosad bilo samo materijalna baština, *storytellingom* postaje i nematerijalna jer će se time prenijeti duh nekadašnjih Brijuna. *Storytellingom* može biti interpretiran život Paula Kupelwiesera, cijeli razvoj i nastanak Brijuna. S takvim načinom posjetitelji bi se bolje upoznali s NP *Brijuni*.

5.4. Projekt *Novo ruho Brijuna*

EU projekt *Novo ruho Brijuna* projekt je poboljšanja kvalitete interpretacije prirodne baštine i održivoga upravljanja. Kako bi omogućili prezentaciju i interpretaciju prirodne baštine kojom NP *Brijuni* obiluje, ključan je čimbenik obnova kulturno-povijesne baštine. Određeni elementi arhitekture bit će prilagođeni za postavljanje izložbi i smještaja za polaznike. Projektom *Novo ruho Brijuna* pridonosi se zaštiti i očuvanju prirodne i kulturno-povijesne baštine, a aktivnosti koje se planiraju projektom jesu: izgradnja novoga putničkog broda, nabava novih izletničkih vlakova, uspostava info punkta na Velikom Brijunu, obnova infrastrukture na njemu, obnova objekata na otoku Mali Brijun, razvoj novih edukativnih programa NP *Brijuni* te edukacija djelatnika.⁴⁹

Uspostava infopunkta na Velikom Brijunu

Aktivnost „Uspostava infopunkta na Velikom Brijunu“ projektom planira izgraditi novi infopunkt s interaktivnim izlogom. Infopunkt prezentira smještajne, ugostiteljske, rekreacijske i izletničke ponude u NP *Brijuni*. Svrha je informiranje i ažuriranje posjetitelja o otočnim sadržajima. S realizacijom toga projekta agencija u Fažani bit će rasterećena, a to će doprinijeti kvalitetnijem pristupu posjetiteljima.⁵⁰

Nabava broda i izletničkih vlakova

Zbog rasta mobilnosti i dostupnosti novih sadržaja u planu je izgradnja novoga putničkog broda. Tim će se brodom bolje povezati otočje Brijuni s kopnom, a naročito otok Mali Brijun. Kapacitet broda predviđen je za 150 putnika, od čega će deset mjesta biti osigurano za osobe s invaliditetom.

⁴⁹ <https://www.np-brijuni.hr/hr/eu-projekti/projekti-u-tijeku/novo-ruho-brijuna> (22. 9. 2021.)

⁵⁰ <https://www.np-brijuni.hr/hr/eu-projekti/projekti-u-tijeku/novo-ruho-brijuna> (22. 9. 2021.)

Osim toga predviđena je nabava dva nova suvremena turistička vlaka. Svaki od njih moći će prevoziti 80 putnika, a pomoću njih prvi će se put omogućiti i razgledavanje otoka Veliki Brijun osobama u invalidskim kolicima. Također, predviđa se i edukacija zaposlenika za njihovo upravljanje.⁵¹

Obnova infrastrukture na Velikom Brijunu

Poučno-tematska staza Šetnica pod brdom Straža uključuje uređenje edukativne staze kroz nekadašnji kamenolom. Namjerava se uređenje staze s ilustriranim interpretacijskim pločama, orijentacijskim znakovima i edukativnim izlošcima zbog prezentacije šumskog ekosustava.

Prirodoslovna izložba prepariranih životinja koje je Tito dobio na dar bit će obnovljena montažom nove rasvjete, ali i uspostavom novih interaktivnih aplikacija. Cilj je izložbe povećati svijest posjetitelja o životinjskim vrstama koje su ugrožene zahvaljujući ilegalnoj trgovini i lovu.⁵²

Obnova objekata na otoku Mali Brijun

Bit će obnovljeno sedam prizemnih građevina u uvali Sv. Mikule. Za edukaciju i turista uredit će se otok Mali Brijun. Za smještaj djelatnika i posjetitelja koristit će se obnovljeni objekti sa sanitarijama i kuhinjom. Uz nova zapošljavanja osoblja smještaj na Malom Brijunu predviđen je za školske, vrtičke, sveučilišne skupine, umjetnike, nevladine organizacije, znanstvenike i sve one koji na Malom Brijunu žele prakticirati edukativne, kulturne programe ili istraživanja.⁵³

Razvoj novih edukativnih programa NP Brijuni i edukacija djelatnika

Osmislit će se edukativni program za posjetitelje: Morska obala, Nacionalni park *Brijuni*, Čaroban svijet kukaca, Svijet biljaka, Ptice, Podmorski svijet. „Također će se provoditi edukativni program obilaska pješačke staze „Brijunske kamene priče“ u svrhu upoznavanja geoturističkog potencijala te lokacije. S ciljem osnaživanja kapaciteta

⁵¹ Ibid, (22.9.2021.)

⁵² Ibid, (22.9.2021.)

⁵³ Ibid, (22.9.2021.)

zaposlenika Nacionalnog parka, izradit će se novi alati za suvremenu interpretaciju Brijunske baštine te sprovesti edukacija stotinjak djelatnika.“⁵⁴

Promidžba i vidljivost projekta

Projekt *Novo ruho Brijuna* važan je za mnoge promotivne i marketinške aktivnosti. Stoga će se provesti aktivnost strateškoga planiranja, promotivne aktivnosti posredovanjem različitih medija, kreacije i produkcije oglasnih sredstava vezanih uz projekt i Nacionalni park. Za promociju interpretacije brijunske baštine u svrhu prezentacije i promocije predviđa se tiskanje knjige, materijala i priručnika o posebnostima Nacionalnog parka koji će biti namijenjeni za vodiče i zaposlenike. Također će se izraditi i novi višejezični audiovodič uz glazbenu podlogu za obilaske Velikog Brijuna turističkim vlakićem.⁵⁵

⁵⁴ <https://www.np-brijuni.hr/hr/eu-projekti/projekti-u-tijeku/novo-ruho-brijuna> (22. 9. 2021.)

⁵⁵ <https://www.np-brijuni.hr/hr/eu-projekti/projekti-u-tijeku/novo-ruho-brijuna> (22. 9. 2021.)

6. STUDIJA SLUČAJA

U ovom poglavlju prikazana je studija slučaja mogućnosti razvoja ekoturizma u Nacionalnom parku *Brijuni*. U nastavku slijedi metodologija istraživanja, interpretacija rezultata, analiza rezultata te osvrt na provedeno istraživanje.

6.1. Metodologija istraživanja

Predmet je ovoga istraživanja Nacionalni park *Brijuni* kao destinacija ekoturizma. Cilj je istraživanja analiza potencijala razvoja ekoturizma na Brijunima. Svrha je istraživanja prikazati na koji je način moguće razviti ekoturizam u Nacionalnom parku *Brijuni*. Za provedeno istraživanje korištene su metode intervjua, interpretacije te analize rezultata. Intervju je proveden u rujnu 2021. godine, a ispitanici su predstavnici Službe izletničkoga turizma na Brijunima.

6.2 Interpretacija rezultata

U ovom dijelu rada bit će interpretirani rezultati provedenog istraživanja. Rezultati su odgovori na šest pitanja koja su postavljena u obliku intervjua sa stručnjacima (*voditeljica službe izletničkog turizma Marija Štoković, mag. turism. cult.*) (u prilogu rada). Pitanja koja su postavljena sljedeća su:

1. Budući da se radi o zaštićenom području jedinstvene prirodne i kulturne baštine, koji su prema Vašem mišljenju razvojni potencijali ekoturizma u NP *Brijuni*?
2. Možete li navesti neke od postojećih programa vezanih za razvoj ekoturizma na Brijunima?
3. Na koji se način radi na održivosti Nacionalnog parka *Brijuni*?
4. Kolika je zastupljenost autohtonih domaćih i ekoloških proizvoda, organske hrane i upoznavanje s kulturom Nacionalnog parka?
5. Koji su daljnji planovi razvoja ekoturizma na Brijunima?
6. Smatrate li da će u budućnosti ekoturizam biti sve zastupljeniji?

6.2.1 Intervju

Intervju je proveden s Marijom Štoković, voditeljicom Službe izletničkoga turizma na Brijunima. Ona ističe da se razvojni potencijal ekoturizma u Nacionalnom parku *Brijuni* treba temeljiti na principima održivosti i uključiti edukaciju posjetitelja, *ekofriendly* smještaj, ali i da za to treba pronaći izvore financiranja. Također ističe neke od postojećih programa, koji su vezani za razvoj ekoturizma kao što su: edukativni programi za djecu predškolske dobi te djece osnovnih škola. Razlog je tome što se od najranije dobi želi potaknuti na učenje i želju za očuvanjem prirodne i kulturne baštine. Tako su neke od edukativnih manifestacija *Noći šišmiša* i *Dani dinosaura*. Svrha je toga podizanje svijesti o očuvanju baštine. Još neki od postojećih programa koji se nalaze u ponudi jesu: vjenčanja na Brijunima, *team building*, konferencije, predstave, sportske aktivnosti. Način na koji oni provode održivost parka jest ograničeni broj posjetitelja, primjenjuje se stroga regulacija plovidbe i ribolova. Održivost parka također se regulira edukacijom svakoga posjetitelja, bilo od strane vodiča ili tehnologijom. U nacionalnom parku koriste se autohtonim proizvodima u njihovoj kuhinji, ali i malim količinama koje služe samo u reprezentativne svrhe. Planovi za budućnost razvoja ekoturizma edukativni su programi na Malome Brijunu kao što su škole u prirodi, istraživači, ali i interpretativne šetnje koje još nisu u standardnoj ponudi. Također, predstavnica s kojom je proveden intervju smatra da su Brijuni upravo ono na čemu se temelji ekološki turizam te da će on biti sve zastupljeniji.

6.3 Osvrt na provedeno istraživanje i prijedlog razvoja ekoturizma u Nacionalnom parku *Brijuni*

Edukativni programi koji se provode pomoći će da mlade generacije što prije sustignu današnje standarde, gdje je očuvanje okoliša i prirode veoma važno, čime se postiže ravnoteža čovjekova što manjega utjecaja na prirodu i revitalizacije okoliša u navedenoj destinaciji. Nakon provedenog intervjua s Upravom Nacionalnoga parka *Brijuni*, koja je potvrdila da nacionalni park aktualnim projektima ima tendenciju i potencijal razvoja ekoturizma, možemo zaključiti kako će se ekoturizam na Brijunima sve više razvijati. Jedan je od mogućih modela razvoja financiranje iz EU fondova. Tako bi se uz

dosadašnje pretežno financiranje od ulaznica i donacija bolje koristila raspoloživa sredstva EU fondova, ali i financijska sredstva Ministarstva zaštite okoliša i energetike. Provedeno istraživanje ukazalo je na potencijal razvoja ekosmještaja i ekoplaža. Ekosmještaj mogao bi park podići na novu razinu. S tom vrstom smještaja kod posjetitelja bi se probudila svijest o zaštiti prirode i ponudio viši standard boravka u nacionalnom parku. Ekoplaže na Brijunima trebaju biti i u programu edukacije djece kako bi se njih od malih nogu potaknulo na zaštitu okoliša i prirode. Zato nacionalni park ima veliki potencijal za razvoj ekoturizma u budućnosti. Navedeno je moguće provesti uz potporu nadležnih ministarstava te lokalne uprave i samouprave. Time bi se ujedno ponuda ekoturizma uskladila s globalnim trendovima koji potiču boravak u prirodi i odmor u zaštićenim područjima.

7. ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje potvrdilo je polaznu hipotezu i pokazalo da Nacionalni park *Brijuni* ima velik potencijal za razvoj ekoturizma. Brijuni kao destinacija zaštićenoga područja već razvija pojedine oblike ekoturizma kao što su edukativne radionice za djecu, ronjenje, interpretacijske šetnje, sportske aktivnosti, predstave i slično. Trenutačni projekt na kojem se radi nosi ime *Novo ruho Brijuna*. Provedeno istraživanje ukazalo je na velik potencijal posebnih sadržaja kao što su interpretacijske šetnje Nacionalnim parkom *Brijuni*. Intervjuom koji je proveden predstavljeno je na koji se način čuva okoliš i priroda u Nacionalnom parku *Brijuni*. U Nacionalnom parku *Brijuni* posjetitelje mogu educirati vodiči ili mogu ih se može educirati pomoću tehnologije. Svrha je edukacije o očuvanju baštine na Brijunima podizanje njegove svijesti. U Nacionalnom parku *Brijuni* stavili su fokus na edukaciju djece jer su djeca budućnost te ih se stoga od malih nogu treba učiti o zaštiti prirode i očuvanju okoliša.

Može se potvrditi kako je Nacionalni park Brijuni dobar primjer drugim zaštićenim područjima kojih je velik broj u Istri. Istra je pogodna za razvoj ekoturizma jer ima mnogo zaštićenih prirodnih područja. U radu su prikazana dva programa koja se provode u Istri. To su: *GeoIST3A* i *Eco Domus*. Njihov je cilj povećanje ekološke i društvene odgovornosti u turizmu. Za zaštitu prirode postoje četiri javne ustanove. To su: javna ustanova Nacionalni park *Brijuni*, javna ustanova Park prirode *Učka*, javna ustanova *Natura Histrica* i javna ustanova *Kamenjak*.

POPIS LITERATURE

Pisani izvori

Bakan, Rikard; Jaković, Božidar, *Ekoturizam* - autorizirana predavanja i primjeri vježbi / Bakan, Rikard (ur.). Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica, 2015.

Čorak, S., Mikačić V., *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Institut za turizam, Zagreb, 2006.

Istarska županija, Upravni odjel za turizam, *Istra-ecoxperience*, 2021.

Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, *Plan upravljanja (2016.- 2025.)*, Brijuni, 2016.

Pančić Kombol, Tonka, *Selektivni turizam - Uvod u menadžment prirodnih i kulturnih resursa*, Matulji: TMCP Sagena d.o.o. Matulji, 2000.

Lenz Guttenberg, M., *Izgubljeni raj – Brijuni*, Antibarbarus, Zagreb, 2007.

Rabotić, B., *Selektivni oblici turizma*, Čigoja štampa, Beograd, 2013.

Strategija održivog razvoja, *Zeleni plan istarske županije*, otok Krk, 2014.

Znanstveni radovi

Urošević, Nataša; *Brijuni as a special interest tourism destination - how to build a sustainable future on the local best practice // Conference Proceedings of the 9th International Scientific Conference "Tourism, Innovations and Entrepreneurship - TIE 2019" / Benazić, Manuel; Blažević Burić, Sanja; Tijanić, Lela; Laporšek, Suzana; Wolowiec, Tomasz (ur.). Pula: Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, 2020., str. 187 – 201.*

Internetski izvori

Hrvatska enciklopedija: <https://enciklopedija.hr/>, 17. 9. 2021.

I Feel Slovenia: <https://www.slovenia.info/en>, 17. 8. 2021.

Kempinski hotel adriatic Istria: <https://www.kempinski.com/>, 31. 8. 2021.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja: <http://www.haop.hr/hr/>, 17. 9. 2021.

Nacionalni park Brijuni: <https://www.np-brijuni.hr/hr/>, 31. 8. 2021.

National geographic: <https://www.nationalgeographic.com/>, 15. 8. 2021.

Natura Histrica: <http://www.natura-histrica.hr/>, 20. 9. 2021.

Poslovni turizam: <https://www.poslovniturizam.com/> 31. 8. 2021.

Quadra Island: <http://www.quadraisland.ca/>, 15. 8. 2021.

Tourism of Cambodia: <https://www.tourismcambodia.com/>, 15. 8. 2021.

Travel Advisor: <https://travel-advisor.eu/>, 17. 8. 2021.

Učilište Lovran: <https://www.uciliste-lovran.hr/>, 31. 8. 2021.

Prilog 1. Intervju s Marijom Štoković, mag. turism. cult., voditeljicom službe izletničkoga turizma (10. rujna 2021.)

1. Budući da se radi o zaštićenom području jedinstvene prirodne i kulturne baštine, koji su prema Vašem mišljenju razvojni potencijali ekoturizma u NP Brijuni?

„Principi održivosti, edukacija posjetitelja, razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja, ali i **eco-friendly smještaj** - potrebno pronaći izvore financiranja za taj vid smještaja.“

2. Možete li navesti neke od postojećih programa vezanih za razvoj ekoturizma na Brijunima?

„Postoje edukativni programi namijenjeni predškolskoj i osnovnoškolskoj djeci, kojima se kod najmanjih uzrasta nastoji potaknuti učenje i želja za očuvanjem prirodne i kulturne baštine. Brojnim edukativnim manifestacijama, kao što su obilježavanje *Noći šišmiša*, *Dani dinosaura* i razna obilježavanja važnih datuma u zaštiti prirode, nastoji se park približiti lokalnoj zajednici, prije svega u svrhu podizanja svijesti o potrebama očuvanja baštine.“

3. Na koji se način radi na održivosti Nacionalnog parka Brijuni?

„Postoji dnevno ograničenje broj posjetitelja. Postoji stroga regulacija plovidbe unutar nacionalnog parka, ribolov je u najvećem dijelu zabranjen, a u dijelu u kojem je dozvoljen, strogo je reguliran i ograničen za lokalnu zajednicu. Koncesijskim odobrenjima je regulirana mogućnost oplovljavanja arhipelaga, kao i ronjenje autonomnim ronilačkim aparatom.

Edukacijom svakog posjetitelja, bilo osobno od strane vodiča ili putem digitalnih tehnologija, nastoji se objasniti važnost održivog upravljanja zaštićenim područjem, a osim toga, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, u NP *Brijuni* priroda se nastoji sačuvati u što je više moguće izvornom obliku (barem od proglašenja nacionalnog parka).

U skoroj budućnosti planira se provesti kampanja „otok bez plastike“, kojom će se svi posjetitelji i hotelski gosti poticati na smanjenje korištenja jednokratne plastike.“

4. Kolika je zastupljenost autohtonih domaćih i ekoloških proizvoda, organske hrane i upoznavanje s kulturom Nacionalnog parka?

„Brijuni proizvode maslinovo ulje, ali to su male količine – samo za reprezentativne svrhe i začinsko bilje koje koriste naši restorani.“

5. Koji su daljnji planovi razvoja ekoturizma na Brijunima?

„Edukativni programi na Malom Brijunu – škole u prirodi, istraživači...“

6. Smatrate li da će u budućnosti ekoturizam biti sve zastupljeniji?

„Da jer Brijuni imaju upravo ono na čemu se temelji ekološki turizam, a to je relativno očuvana prirodna i kulturna baština.“

SAŽETAK

Ekoturizam pripada u turizam posebnih interesa. On se fokusira na prirodu i njezino očuvanje. Ekoturizam se počeo razvijati još prije 130 godina te su ga tada samo povezivali s parkovima koji su imali značajnu ulogu za postizanje glavnih ciljeva. Prvi je nacionalni park na svijetu Yellowstone. Kako je svijest o zaštiti prirode sve veća, počele su se osnivati udruge za zaštitu prirode.

Ekoturisti su najosviješteniji o prirodi i njezinu očuvanju. Postoje tri tipa ekoturista te ih se razlikuje po sljedećim kategorijama: ekospecijalisti, opći ekoturisti i ekoturisti srednjega tipa. Tako postoje načela i za ekoturizam kojih se svi moraju držati, kako ne bi remetili prirodu i njezin tijek. U ovome radu prikazani su svjetski primjeri dobre prakse kao što su Kambodža, Slovenija, otok Quadra i otočje Haida Gwaii. U radu se proučava ekoturizam u Istri i općenito u Hrvatskoj. Na kraju cijeloga rada nalazi se studija slučaja s rezultatima istraživanja.

Istra razvija posebne programe za razvoj. Dva programa koja se provode u Istri jesu *GeoIST3A* i *Eco Domus* te se tim programima povećavaju ekološke i društvene odgovornosti u turizmu. S tim programima u funkciju se stavlja prirodna baština koja dosad nije bila iskorištena. Provedenim istraživanjem prikazan je razvoj potencijala ekoturizma u NP *Brijuni*. Brijuni se razvijaju edukacijama posjetitelja, sportsko-rekreacijskim sadržajima, ali i *ecofriendly* smještajem. Može se zaključiti kako Nacionalni park *Brijuni* razvija ekoturizam. Ekosmještaj i ekoplaže svojom realizacijom podići će park na novu razinu pomoću EU fondova. Hipoteza koja je postavljena u radu potvrđena je. Cilj i hipoteza rada ispunjeni su.

Ključne riječi: kultura, turizam, ekoturizam, Brijuni, ekoturist, Istra.

SUMMARY

Ecotourism belongs to tourism of special interests. He focuses on nature and its conservation. Ecotourism began to develop 130 years ago and was then only associated with parks that played a significant role in achieving the main goals. The first national park in the world is Yellowstone. As awareness of nature protection increased, nature protection associations began to be established.

Eco-tourists are most aware of nature and its preservation. There are three types of ecotourists and it differs in the following categories: Eco specialists, general ecotourists and medium type ecotourists. As it exists for everyone, so there are principles for ecotourism that everyone must adhere to, so as not to disturb nature and its flow. This seminar presents global examples of good practice such as: Cambodia, Slovenia, Quadra Island and Haida Gwaii Islands. The paper studies ecotourism in Croatia and Istria. At the end of the whole paper there is a case study with research results.

Istria is developing special development programs. Two programs implemented in Istria are: GeoIST3A and Eco Domus, and this program increase environmental and social responsibilities in tourism. With these programs, a natural heritage that has not been used so far is put into operation. Through the research that was conducted, the development potential of ecotourism in the Brijuni National Park was presented. Brijuni is developed through visitor education, sports and recreation content, but also through eco-friendly accommodation. It can be concluded that Brijuni National Park is developing ecotourism. Eco accommodation and Eco beaches with their realization will be raised to a new level with the help of EU funds. The hypothesis set in the paper is confirmed. The goal and hypothesis of the paper are fulfilled. Keywords: culture, tourism, eco-tourism, Brijuni, eco-tourist, Istria.

Keywords: culture, tourism, ecotourism, Brijuni, eco tourist, Istria.